

Kedves Vendégek,

a gördeszkázás mint téma semmiképpen sem tartozik azok közé, amelyek megszokottak lennének egy kiállítóterem falai között. Mi, akik ezt a kiállítást létrehoztuk: Kaposi Dorka a galéria vezetője, Sarkadi Balázs, aki a mozgóképes anyagokat vágta és rendezte, valamint jómagam, aki a képanyagot és a tényanyagot igyekeztem egy rendszerbe illeszteni, mégis azt a célt tűztük ki magunk elé, hogy a tárlat egy popkulturális design-tárgy budapesti megjelenését és történetét kövesse nyomon, rámutatva arra, hogy ennek a tárgy-ikonnak a jelentése messze-messze túlmutat önmagán.

Amikor a munkát megkezdtük, bizonytalan volt, hogy mennyi forrás, fénykép és film gyűjthető össze, nem lesz-e hiányos a történet napjainkig való végigkövetése. Hamar kiderült, hogy két szakaszt kell elkülönítünk: az első sokkal szegényebben dokumentált, mert a gördeszkások anyagi lehetőségei szűkösebbek voltak, a filmek előhívása és nagyítása pedig költséges volt. A helyzet a rendszerváltás után jelentősen megváltozott, mert ekkor már elterjedtek a videokamerák is, és a színes fotók is elérhetőbbek voltak. A kiállítás az ön-dokumentálás változásával egy médiatörténeti fókusz is mutat, egy fontos szerepet, ahogy ez a szubkultúra, a deszkások a kezdetektől fogva emlékezni és mutatni szerették volna, hogy mit tudnak, és hol gyakorolnak. Ezért döntöttünk úgy, hogy még ha kicsik is a nagyítások, mégis ezek a fotók adják át hitelesen az akkori fiatalok erőfeszítését: hogy megmutassák magukat környezetüknek és a többi gördeszkásnak.

De hol is kezdődik ez a történet? Azért választottuk 1978-at kiindulópontnak, mert ez az év volt az első fordulópontra a gördeszka budapesti, és magyarországi megjelenésében. Ekkor rendezték az első bemutatót a Világ Ifjúsági Találkozó alkalmával, és ebben az évben május 1-jén találkoztak egymással először egy véletlen folytán azok a budapestiek, akik ezt a hóbortot űzték. Májig sem ismert, hogy kinek köszönhetően, de a Városliget egy félreeső útján a május 1-i szabadnapon felépült egy kezdetleges rámpa, aminek – annak ellenére, hogy az internet és a mobiltelefonok előtt történt vagy húsz évvel – nagyon rövid idő alatt híre ment. A város legkülönbözőbb pontjairól a deszkások – lehetek akkor vagy húszan – ezen a napon tehát a Ligetben voltak, hogy kipróbálják milyen egy döntött fapalánkon gurulni, és azt képzelni, hogy az valami olyasmi, mint az amerikai újságokban látott betoníveken való száguldás.

Pedig abban az időben az effajta képzelgésnek nagyon fontos szerepe volt: a szürke és sötét Budapesten, ha egy fiatal sportolni kívánt, akkor a felkínált versenysportokat választhatta és űzhette egyesületi körülmények között, egy edző vezetésével. Majd egyszerre az európai népszerűség miatt berobbant a gördeszka, mint a szabad és kreatív városi sport egy új perspektívája: tornaterem, edzésterv és számonkérés nélkül, csak a saját öröme és bátorságra alapozva, ezért a keleti-blokkban rögtön a szabadság és a fiatalság nyugatias életérzésének lett a közvetítője. A játékos, sí-szerű eszközt és művelőit a média is rögtön felkapta és népszerűsítette is, egy-két évig.

A következő, 1987-től kezdődő szakasz e sport történetében már az elszántságról szólt. A kemény mag újfent amerikai hatásra, olyan filmekről sokkolódva mint a Rendőrákadémia 4 vagy a „Trashin’ – Gördeszkás Love Story” az utcákat másként kezdte nézni és látni, a padok és a járdaszegélyek, lépcsők számukra mind újabb kihívást jelentettek. „Az utca nem játszótér” – ezt hallották folyamatosan, és mivel punk zenét hallgattak, ezért már koránt sem voltak olyan jópofák a közvélemény szemében, mint a korábbi években.

Ha a gördeszkázás a közösségről, az egymástól tanulásról és egymás túlszárnyalási vágyáról is szól, akkor kilencvenes évek a történetében bizonyára csúcskorszaknak számított. Voltak már boltok, voltak már pályák, és terjedt a gördeszkás ruházat, meghódítva addigra már nemcsak azt a szűk kört, aki tényleg használta az eszközt. Az akkor indulók fejlődni akartak, és az amerikai életérzésre

már nem mint egy elérhetetlen vágyra tekintettek, hanem mint egy jelenlévő valóságra, amit meg lehet valósítani a mi, budapesti kereteink között is.

Ha a deszkázást valaki meg akarja érteni, azt tanácsolnánk neki, próbálja ki! Ahogy az egyik interjúalanyunk, a veterán gördeszkás Bors László mondta, aki ezt teszi, annak a sebesség és a gurulás élménye miatt mintha egy új ajtó nyílna ki a világra, aminek révén egész máshogy kezdi el látni a környezetét, mint korábban. De a gördeszkázás szépségei közé tartozik a folyamatos kockáztatás is, ami művelőjét folyamatosan egy izgalmi állapotban tartja, hogy hogyan tudja megvalósítani minél kevesebb eséssel a vágyott mozdulatait. És végül méltán hívják a legkreatívabb utcasportnak, aminek a lehetőségei, mint ahogy azt története is mutatja, vég nélküliek.

A kiállítás anyagát egy kronológiai rendben építettük fel. Lettek benne kitérők, beszélünk külön a gördeszkázás médiavisszhangjáról, egy-egy kiemelt eseményről, mint az 1980-as versenyről a Millenáris Bicyklopályán vagy a Gördeszkás felvonulásokról, amiket csak „tüntetésként” engedélyezett a rendőrség, végül pedig kiemelünk három fotóst, akik hozzájárulása nagyban emeli a tárlatunk színvonalát: Urbán Tamást, Bódi Zoltánt és Pelle Tamást.

E szavakkal a kiállítást megnyitom. Kérem, nézzétek meg a kiállítást és fedezzétek fel a gördeszkázás budapesti történetét.

Utóirat: A kiállítást rendezők, Sarkadi Balázs 1986 óta, Petrányi Zsolt pedig 1977 óta gördeszkázik. Kaposi Dorka nem gördeszkázik ugyan, de elkötelezett szimpatizáns...

Petrányi Zsolt